

Každé dítě ví, že slova „žoldnéřovat v tlupě, která je nevím v čí službě“ jsou ne *podzřením z úplnosti*, nýbrž jen *výrazem nechuti k společnosti*, s níž nemám právě mnoho společného.

Já narážel tu speciálně na to, co vyložil jsem výše sub 2): *chtěl jsem mítí výslovně v brožurě vyloženo, že nechceme restaurovat starou správu, poněvadž ji nepokládáme za lepší správy nynější* — a v tom byl jsem oklamán, jak jsem vyložil. Nevínil jsem nikoho z podepsaných, že vědomě stojí ve službách něčích. *De facto* však, jak věci stojí, v městě, kde jest jen dvojí družstvo, bojují podepsaní — ať tomu chtějí, nebo nechťejí — pro družstvo staré — a proti tomu jsem se ohradil hořejšími slovy a *jistě nejpnější právem!* Bylo mně slíbeno, že restriktce tohoto smyslu výslovně bude pojatá do brožury — a pak pojata nebyla!

b) Druhý den nato navštívil mne p. Sezima a vykládal mně, že se domníval mítí právo mne podepsati, a současně i p. Kamper žádal mne v listě za smírné rozřešení tohoto trapného nedorozumění. Přistoupil jsem na to a dohodl se s pány týž den večer (24.) na restringujícím dodatku, jak jsem jej citoval výše sub 4. Panu Kvapilovi oznámil jsem týž den (*list druhý*), že jde pouze o nedorozumění a že poměr můj k brožurě vyjasní zvláštním projevem p. Kamper.

c) *Ale slíbený projev nevycházel!* Nevyšel 26., nevyšel 27. a mně bylo i trapněji a trapněji: ocital jsem se vůči p. Kvapilovi v postavení nepoctivce a klamače. Nakonec přinesl jej „Čas“ 28. tuším — *ale ne tak, jak byl smluven a jak byl avisován mnou p. Kvapilovi!* A p. Kvapil buď neviděl, nebo nechtěl ho vidět ani 28. a urgoval mne znova! I nezbývalo než poslati mu list (*řeklí*) a přiznati se, že jsem velmi nemile dojat tímto nedostatkem loyálnosti p. Kamprovy, a slíbiti mu, že sám vymezím svůj poměr k brožurce, což jsem i splnil ve „Volných směrech“. Tím dokončil jsem bludný zpěv o stycích mých s „Kruhem“ a jeho representanty.

Každý slušný člověk vidí z toho, že pánové z „Kruhu“, speciálně p. Sezima a p. Kamper, zavinili svojí neúctou k cizímu názoru, svojí neloyálností ke mně, vítězství p. Kvapilovo — byť jen, opakuju, vítězství *chvilkové a ryze formální*.

I kdyby byl jen p. Kamper stál v slově a splnil *přesně a ihned*, co slbil, mohla býti tato zbraň vyražena p. Kvapilovi z rukou a celému osobnímu zmaličernění mohlo býti zabráněno!

Stojím-li o něčí podpis tak, jako stáli pánové z „Kruhu“ o podpis můj, musím respektovati odchylky a restriktce tohoto člověka a neznásilňovat jej malichernými machinacemi a diplomatickým chytráctvím. To je první, nejprostší a samozřejmý příkaz literární ethiky i literárního taktu!

Já kryl „Kruh“ dlouho — pokud jsem mohl —, poněvadž jsem nechtěl poškozovati akci, s jejímž principem literárně a umělecky kritickým souhlasím.

Dnes slušelo se pánům přiznati se ke svojí chybě a nemožiti a nestupňovati jí nepěkným a beztaktním štváním proti mně, kterým nezakryjí svých chyb. Tolik prozatím.

V Bystřici p. H. 18. 7. 1904

Vážený pane redaktore,

kdosi přinesl mně poslední Váš feuilleton o literárních mravech a nemravech a upozornil mne na větu: „Co říci o váženém literárním essayistovi, jenž několikráté přepracuje svoji essay, aby nikde nenarazil?“

Nevím, na koho zde narážíte: pražský literární život jest mysteriosní kapka špíny, plná mikroskopických světů, a pamatuju se již před lety, že po prázdninách, když jsem byl měsíc nebo dva mimo Prahu, nerozuměl jsem ani večerním hovorem na Ferdinandově lůždě, ani poslednímu číslu třebaš „Švandy Dudáka“.

A vím, že i dnes koluje o mně kopa klepů, z nichž nedovím se — chvála bohu — ani polovičku. Jinak musil bych si vydržovat zvláštního agenta. Jest ovšem otázka, mohl-li bych pak ještě psát a myslet a nezalk-li bych se hnusem. Praha jest stále, a dnes více než včera, onen Šafaříkův „slovanský Kocúrkov“: kdo v ní chce žít a myslet, musí si připnout na duši krunýř opovržení a lhostejnosti a odkrojit se trojí hradbou od onoho moře tlachu, špíny a citové sprostoty.

Ale k věci: míníte-li oním essayistou *mne* a onou essayí článek můj „Divadlo a literární ethika i kultura“ — vězte, prosím, že jest to *hrubý a sprostý klep*, ať ho šíří kdokoli. A nota bene *klep nejapný*: bude usvědčen ze lži, jakmile článek můj vyjde.

Článek dal před několika dny do tisku přítel Štenc, a zakrátko bude zřejmo, že *nevyhýbám se v něm nikomu a ničemu* — naopak útočím i na vlivné osoby, které by byl každý opatrník nechal na pokoji. Vyšetřuju v něm všechny činitele — špatné myšlenky, instituce, osoby —, které zavinily dnešní náš kulturně-umělecký úpadek, a jmenuju každou věc jejím jménem.

Říkám tu, jako jsem říkal vždy, *svoji* myšlenku, a *celou* svoji myšlenku.

Přepracovával-li jsem co v životě, byly to jen věty, které neřekly naponejprv moji myšlenku dost plně, čistě a charakterně.

V Bystřici p. H. 27. 7. 1904

Zasláno

Básník a spolkař čili trochu mikroskopické hledání pravdy

Veliký a jediný český logik a myslitel, p. V. Dyk, uhání mne zle v posledním (37.) „Přehledě“: protimluvy, nedostatek paměti, lži, perfidnost atd. Žertovné, což? Ale laciněji p. Dyk již nepracuje. Musíme se tedy obtěžovat výkladem. Nebude příjemný — ale „což je povinností uraženého býti příjemným?“ ptá se Molière.

1. Pan Dyk míní, že jsem dal p. Sezimovi mandát k podpisu a *současně* prý jsem znechtl vydavatelstvo brožury v listě p. Kvapilovi. — *Lež*, p. Dyku, lež!

Pan Sezima byl u mne naposledy asi týden před vydáním brožury — a p. Kvapilovi psal jsem 22. května. Uplynulo tedy *nejméně* 7 dní mezi dnem domnělého mandátu a dnem listu. Sedm dní — tomu říká p. Dyk „současně“!

Brožury zřekl jsem se, opakuju, až když jsem zvěděl, že mne pánové oklamali: 22. května. „Vždyť jste jí ten den ještě nečetl,“ volá vítězně p. Dyk. „Odkud jste tedy mohl vědět, že jsme Vám nedodrželi slovo?“

— Nečetl, ctný pane, a přece jsem zvěděl, že jste mne podvedli!

List p. Kvapila začínal totiž: „Podepsal jsi bez výhrady brožuru“ . . .

Bez výhrady! A já dal *nanejujš* (opakuji to slovo z minulého Přehledu [viz zde na str. 224]) mandát obmezený!

Viděl jsem tedy — bez čtení brožury —, že jste mne podvedli.

A list mluvil dál o naprostém nepřátelství proti správě: A já viděl, že obmezení, kterého jsem žádal, tam není — jinak by *takto* mluvit nemohl!

A věděl jsem zase — bez čtení brožury —, že jste mně nedodrželi slova. A víc ještě, p. Dyku, víc, víc! Přichází puntík, který ráčíte přehlížet, ačkoliv jsem jej již minule doporučil Vaší pozornosti dvěma vykřičníky:

Pan Kvapil tázal se mne na výklad věty, *již jsem vůbec neznal!* Mohla to tedy býti jen věta z konečné části brožury, již mně p. Sezima avisoval a jež, slíbil, bude mně prý zaslána jistě k podpisu. *Slíbil — ale nesplnil. Ani on, aniž kdo druhý.* A tak jsem viděl po třetí — bez čtení brožury —, že jsem podveden.

A malý exkurs: *Právě to, že mně konečné části nikdo neposílal a nepostal, utvrdilo mne v názoru, že pánové upustili od mého podepsání! Zdálo se mně nemožným, aby mne podepsali na věc, již jsem celé ani nečetl!*

Z toho vidíte, pane, jaký jsem mizerný logik a špatný znatel lidí. Taková bláhovost: domnívat se, že pánové z „kruhů“ dělají si hlavu s oprávněností některého podpisu! Tam kvete jiná formule: znásilnit vůli a názor člověka, všecko mu slíbit, nic mu nesplnit, a brání-li se, vyspílati mu! A poněvaď jich jest houf a člověk jest sám, je to veselé řemeslo, při němž sílí mladá kolegialita a zarůstají jízvy z různých nedávných bojů a šrůtek.

2. Stejně dojemný jest soud p. Dykův jen tak in parenthesi: že jsem se nenadál, že můj dopis p. Kvapil *uveřejní*. Jak bych se byl také nadál?! Žiju v českém světě přece teprve dva měsíce a myslil jsem do věřejška, že čeští literáti dopisy, jež si vymohli rekomandovaným listem, házívají rovnou do pece.

3. A p. Dyk hledá již jen a nalézá samé antinomie v mých větách. Samý protimluv, samá kontradikce, samý rozpor a odpor! Jako ten nebožtík profesor logiky. Řekl jsi třebas větu, kde stál vedle sebe *hlad* a *žaludek* — a již rozpor! Již se to vylučovalo! Žaludek jest přece proto, aby jedl — co tedy s hladem v té větě? A tak bylo všecko samý rozpor, samá rozlučka. Svět byl samá antinomie, ale svět žil a tloustnul při ní dál, a ač byl děravější než nejděravější střešvie, nenateklo do něho přece.

A tak má p. Dyk také samé: *buď — anebo. Jinak je to nemysl!* Všecko se mu vylučuje. Šalda a pravda — vylučuje se! Šalda a logika — vylučuje se! Ale: Sezima a pravda — stimmt! Kamper a pravda — stimmt! Dyk a pravda — stimmt! A Katoňek stojí se svojí logickou šíročinou u špačku, a hlavy mých vět jen tak že stačí s něho odletovat!

Dobrá inspirace, to prý se vylučuje *s ilupou v nevim či službě*. Dojemné, což? Neviděl nebo neslyšel ještě p. Dyk, že dobrá inspirace se zvrhla ve stranictví nebo že se jí pokazila a splichtila? Ne, opravdu ne?!

A zase: *buď mandát — nebo puštění z klepet*. Tertium non datur!

Ale jak pak, ctný pane, kdyby skutečnost — *sezimovská* skutečnost — byla *jiná* než jak jste si jí ráčil zpreparovat pro svoje logické nůžky? Trochu složitější, ku př. takováhle:

Všimněte si, že jsem napsal: „dal jsem *nanejujš* (Přehled 599, 1. sl. [viz zde na str. 224]) mandát obmezený a podmíněný“. *Nanejujš* — račte se zamyslit. To znamená: přistoupíme-li i dobrovolně na stanovisko p. Sezimovo a přijmeme-li je bez debaty, i *pak* jest patrné, že *může* býti ten domnělý mandát *jen* obmezený a podmíněný.

Rozumíte nyní již, ctný mistře in dialectica?

A všimněte si, že jsem napsal také (Přehled 600, 1. sl. [viz zde na str. 225]), že konečný můj *dojem* ze všech těch hovorů byl, že mne p. Sezima pustil z klepet. *Zdálo se mně to z jeho polevuťef výmluvnosti: poznal moji nechuť, myslil jsem, a respektuje ji. Že jsem mohl míti jen* *dojem*, je proto, že *nebylo nic domluveno a sjednáno*.

Ještě rozpor?

4. A ještě jeden úplný nedostatek logiky. Huhú!

Tím prý jest tvrditi, že kritika nového družstva *sama sebou* jest již bojem pro staré družstvo.

Sama sebou — ne pane: toho jsem také nikde netvrdil, ctný sofisto. Ale kritikuje-li *jen* novou správu a vedete-li přitom občas paralelu mezi starou správou a novou správou na nepospěch této (jak se děje často ve Vaší brožurě) a nakonec apelujete na zemský výbor, aby *až za dvě léta bude rozhodovati o zadání divadla*, chránil umění — a je-li přitom v Praze *jen dvoji* družstvo —, pak, milý pane, namlouvejte komu chcete a dovedete, *jen* ne mně, že nebojujete za starou správu! Nebojujete za ni snad otevřeně, ale bojujete zakukleně a nepřímou. A to a *jen* to jsem tvrdil. (Přehled 600, 1. sl. dole [viz zde na str. 226].)

Lituju, že jsem nucen zde takové dětinskosti probojovávat. Tvářit se nechápavým, pane Dyku, není vždy vtipné.

5. A to dojemné poučení p. Dykovo, že jsem svojí poznámkou o tlupě *zamezil* sl. „Kruhu“ společenské styky se mnou. Nu, nezoufám si proto: ubránil jsem se skoro tři léta jich navázání. Žertovný jest přitom názor p. Dykův, který *zaslání polemiky* pokládá za akt společenské zdvořilosti. Já soudil posud, že polemisuju-li s někým, mám povinnost — někdy ne zrovna příjemnou — postaratí se, aby se toho dověděl.¹ Jsem-li s ním v jednom městě a čteme-li tytéž listy, předpokládá se mlčky, že se toho doví. Ale jinak, *máme-li surchovanou pravděpodobnost*, že v zapadlém venkovském městečku „Radikálních listů“ nečte (nečte jich ostatně ani v Praze, ale zde lidé povědí), mám mu jich poslat: jinak, jak říká Heine, „přestává být žert vtipným“. Vzácné jest i mínění p. Dykovo, že jsem si „Radikální listy“ mohl objednat. Zajisté, ctný pane: nejsou drahé. *Ale dříve musí člověk vědět, že jest tam cosi zajímavého* — a v puntíku tohoto vědění byla chyba, jak říká starý humorista. Taktó — in abstracto — mohl bych si stejným právem nebo neprávem abonovat přes léto třicet listů a lístků.

1 - Nota bene, stýkal-li jsem se s ním a vyhledával-li jsem ho posud jako mne p. Sezima.

6. Ach, a ještě není konce. Nechápatost, formální logika a spolkařský duch štvou p. Dyka a nepřejí mu pokoje. Tváří se zase, jako by nerozuměl větě, kde pravím, že nejsem, *přesně vzato*, dlužen vysvětlení největší většině podepsaných, poněvadž se s nimi osobně nestýkám. Povím mu to tedy: inkrimovanou větou o „tlupě“ nedotknul jsem se podepsaných jako *osob a jednolivců* — nanejvýš jen jako *oběti pořadatelstva*, které je sdružilo a jež je po případě vede k cíli, kterého ani neznají. Dotaz svůj měl tedy podepsat prostě jen *výbor „Kruhu“* jako *pořadatel akce*.

Odsoudil jsem tím onen veteránsko-spolkový nemrav, jemuž propadl již v třetím roce života „Kruh“: *defilé podpisů*.

Jsem hotov s p. Dykem — hotov tak i hotov jinak. Nač zapíratí: jest mně smutno z té hromádky malichernosti i hrubosti, která zbyla z jeho článku.

Ecce Poeta! Pan Dyk, který jako básník tváří se rytířem a mstitelům pravdy, tvrdí cosi, při čem nebyl, čeho nezná, o čem jen ví od kamaráda — a pak přirozeně: mluví nepravdu, provádí formální eskamotáž. O podpisy vyjednával se mnou *samojediný* p. Sezima — což nevádí p. Dykovi, aby si nevedl v mojí aféře, jako by tu byl doma. Na schůzi 24. 5. — na níž mimochodem řečeno, mluvil jsem s ním po prvé v životě — nesetřval do konce, odešel o hodinu dříve: ale to nevádí p. Dykovi, aby nešířil o ní klep.

Smutné divadlo: *pospolkařený básník!* Člověk posedlý spolkařským malichernictvím, fanatismem kamaraderie, je žalostný zjev: myslil jsem, že *těto* směšnosti mladá literatura bude ušetřena, — zdá se však, že přičiněním „Kruhu“ již tak nebude.

Pan Dyk má *esprit de corps*, za nějž by se nemusil stydět voják. Ale — básník?! Zde by se měl p. Dyk zamyslet. A zeptat se: je-li jen tak beze všeho *duch spolkový i duchem pravdy, noblesy a taktu*.

A jen několik slov ještě „Kruhu“.

Já nestál o styk s vámi — léta dovedl jsem se mu vyhýbat. Protivilo se mi to ovzduší dlouhých nebo kulatých hospodských stolů se svým klepařením a pivním bratrstvím, jímž náhle srostli lidé, kteří se včera ještě nenáviděli a ubíjeli.

Já nechodil za spolkem — spolek chodil za mnou: chodil za mnou i při brožurce divadelní. Proto jest mně lhostejno, dnes, spíláte-li mně. Jest to již český literární nemrav: škemrat dnes u někoho (škemrat — užívám toho slova vědomě), a nespílní-li vám ten člověk *dostova*, co jste chtěli, *je-li odchylného názoru*, vyspílat mu zítra.

Ale to jsou pohlavky, kterými se pohlavkujete sami.

Zanedlouho pochopí se to obecně.

24., 25. 7. 1904

Zasláno

Panu J. Kamprovi

Lituju velmi, že *nemluvíte pravdu*, tvrdíte-li, že jste mne 24. 5. odkázal na výbor „Kruhu“. *Nikoliv!* 24. 5. několikrát jste mně opakoval, že *buďe všechno uveřejněno*,

jak si přeju, resp. jak jsem to stylisoval v listě, který jsem Vám též den poslal. Několikráte, opakuju, jste mne tím ujistil: pp. Sezima a Jelínek, oba tuším členové výboru, ujistění to slyšeli.

Nemohl-li jste mně nic splnit — neměl jste mně také nic slibovat, ničím mne ujistovat: měl jste mne odkázat prostě na výbor, *na jehož rozhodnutí nebyl bych čekal*. *Byl bych si pomohl sám a vyličil sám věc v listech hned lehdý!*

Nezapomínejte, že popud k smírnému řešení otázky vyšel od Vás. V listě, jež jste mně poslal, žádal jste mne v zájmu akce, aby se věc vyřídila dohodnutím a vysvětlením. A na základě tohoto listu šel jsem do schůzky 24. 5.

Lituju tedy, že výtka neLOYÁLNOSTI Vás stíhati musím i nadále — a dnes naléhavěji než včera.

26. 7. 1904

Zasláno

Vážený pane redaktore, dovoluji mně ještě několik slov odpovědi na výklad výboru „Kruhu“ a „Zvonu“ 8. července, který se mně dostává teprve dnes do rukou. Budu stručný, poněvadž hlavní věci vložil jsem již v „Přehledu“ č. 37 a v „Čase“ č. 212 [viz zde na str. 223 a 227].

1. Pan Sezima zná se sám k tomu, že jsem žádal u svého jména *klausuli: „souhlasí do 30 proc.“* Výmluva, jako by to byl žert, jest nejapná. Pronesl jsem to na *konci našeho rozhovoru*, když jsem jmenoval všechno, co se mně na brožurce nelíbí a s čím nesouhlasím, a mělo to tudíž smysl *zcela určitý a jasný*. Znamenalo to: souhlasím sotva s třetinou.

2. Není pravda, že vytýkal jsem brožurce „nedostatek temperamentnosti“ a celý následující galimatyáš, který zcela zřetelně prozrazuje, že si její páni vymysleli ex post. Vytýkal jsem snad všechno jiné jen ne to, co píše páni ve „Zvonu“. Komické jest také, že to chce dekretovat *výbor „Kruhu“* — kdežto já mluvil se *samojediným* p. Sezimou — mezi čtyřma očima! Textu brožury — ne celé, neboť dostal jsem jí jen do str. 13, *šest stran posledních mně nikdo nedonesl!* — vytýkal jsem kromě některých stylistických nesmyslů a kotrmelců hlavně a především: *že je mtlký, že neumí domyslet, že špatně argumentuje, že je misty nespravedlivý*.

3. Pánové podávají pak některé moje výroky (většinou nepřesně) ze schůzky 24. května, jako by to byly *námítky* proti brožurce. To je velmi komické. Já 24. května nepronesl jiné námítky než jedné — *ale ovšem kardinální, z níž pánům bylo horko: lotiž že mne podepsali neprávem*. Věty, kterými mne chtějí zesměšňovat, byly proneseny v hovoru o literárních, uměleckých a divadelních otázkách dne — a není na nich nic směšného než nejapná stylisace, která patří ovšem na vrub geniálního výboru. Ostatně nejedna z nich nalezne se v mém článku „Divadlo a literární kultura i ethika“, kde, uvidí se, má svůj dobrý a jasný smysl. Tam nalezne se také všechno, co jsem řekl proti p. J. Kvapilovi, neboť netajil jsem se nikdy nikomu, že nesouhlasím s ním v mnohém, — tam nalezne se to pověděno plně a otevřeně. Je právě